

Nr 81

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning, m. m.; given Stockholms slott den 9 mars 1973.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

G. E. STRÄNG

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att särskilda bestämmelser om undantag från riksbankslagens föreskrifter beträffande riksbankens sedelutgivningsrätt skall gälla även för tiden den 1 juli 1973—den 30 juni 1974. Därvid föreslås att maximibeloppet för sedelutgivningsrätten höjs från 14,8 till 16,2 miljarder kronor.

Vidare föreslås att riksbanken under samma tid får fortsatt befrielse från skyldigheten att vid anfordran inlösa bankens sedlar med guld.

Förslag till**Lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning¹**

Härigenom förordnas, att under tiden den 1 juli 1973—den 30 juni 1974 följande särskilda bestämmelser skall gälla i stället för bestämmelserna i 9 § och 11 § första stycket lagen (1934: 437) för Sveriges riksbank.

1 § Riksbanken får utge sedlar till ett belopp av högst sexton miljarder tvåhundra miljoner kronor.

2 § Under tid då riksdagen ej håller session får Konungen på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter hörande av fullmäktige i riksgäldskontoret medge riksbanken att utge sedlar till ett belopp av ytterligare högst sjuhundra miljoner kronor, om det är nödvändigt med hänsyn till utomordentliga omständigheter. Blir sådant medgivande icke godkänt av riksdagen inom tjugo dagar från början av nästa session, upphör medgivandet att gälla vid utgången av nämnda tid.

3 § Som riksbankens metalliska kassa räknas allt guldmynt och omyntat guld som tillhör riksbanken.

¹ Senaste lag i ämnet 1972: 137.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 9 mars 1973.

Närvarande: Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena WICKMAN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, MOBERG, BENGTSSON, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning, m. m.* och anför.

Riksbankens rätt att ge ut sedlar grundas på 72 § regeringsformen. Enligt detta lagrum har riksbanken även skyldighet att vid anfordran lösa in utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, om inte Kungl. Maj:t och riksdagen i viss ordning medger undantag. Närmare föreskrifter om sedelutgivningen finns i 9—11 §§ lagen (1934: 437) för Sveriges riksbank (riksbankslagen), som innehåller regler om sedeltak, sedeltäckning och riksbankens metalliska kassa. Riksbankslagens bestämmelser i dessa hänseenden har emellertid inte tillämpats sedan år 1940. En redogörelse för författningar i dessa ämnen, utfärdade år 1939 och senare, har lämnats i prop. 1966: 44 s. 4. Enligt lagen (1972: 137) med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning gäller under tiden den 1 juli 1972—den 30 juni 1973 i stället för 9 § och 11 § första stycket riksbankslagen att riksbanken får ge ut sedlar till ett maximibelopp av 14,8 miljarder kronor. Därutöver får Kungl. Maj:t under tid, när riksdagen inte håller session, på framställning av riksbanksfullmäktige och efter hörande av fullmäktige i riksgäldskontoret medge riksbanken att ge ut sedlar till ett belopp av ytterligare högst 700 milj. kr., om det är nödvändigt med hänsyn till utomordentliga omständigheter. Medgivandet upphör att gälla, om riksdagen inte godkänner det inom 20 dagar från början av nästa riksdagssession. Som riksbankens metalliska kassa räknas allt guldmünt och omyntat guld som tillhör riksbanken.

Genom kungörelsen (1972: 138) om befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens medgivande befriat riksbanken från denna skyldighet för tiden den 1 juli 1972—den 30 juni 1973.

Banken har dock rätt att dessförinnan åter uppta inlösnings av bankens sedlar, om förhållandena ger anledning till detta.

Angående utredningar om riksbankens sedelutgivningsrätt samt bankoutskottets utlåanden med anledning av den provisoriska lagstiftningen hänvisas till prop. 1965: 72 s. 6. Vidare kan nämnas att riksdagens finansutskott behandlat frågan om den provisoriska lagstiftningen senast i FiU 1972: 18.

I skrivelse den 25 januari 1973 har *fullmäktige i riksbanken* hemställt, att gällande lagstiftning med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivningsrätt ges förlängd giltighet till utgången av juni 1974 och att maximibeloppet för sedelutgivningsrätten i samband därmed höjs till 16,2 miljarder kronor. Härjämte har fullmäktige begärt, att riksbanken för tiden den 1 juli 1973—den 30 juni 1974 fritas från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, dock med rätt för riksbanken att före utgången av denna tid åter uppta inlösnings av bankens sedlar, om förhållandena ger anledning till detta.

I skrivelsen har fullmäktige vidare anfört. Under år 1972 har ökningen av sedelomloppet i förhållande till föregående år varierat mellan 15,6 %, som noterades den 15 januari, och 5,9 % per ultimo oktober. Då sedelomloppet var som högst, vilket alltid inträffar vid den rapportdag som kommer närmast före julhelgen, var ökningen 9,2 % och sedelomloppet 14 401 milj. kr., innebärande att den obegagnade sedelutgivningsrätten då utgjorde endast 399 milj. kr.

Då det gäller att beräkna erforderlig höjning av sedeltaket för nästkommande budgetår är det, som fullmäktige i detta sammanhang tidigare framhållit, angeläget att undvika försök till mera preciserade beräkningar. Med utgångspunkt i den genomsnittliga höjning som inträffade under närmast föregående år och för att med säker marginal undvika att fastställt maximibelopp för sedelutgivningsrätten på grund av mer eller mindre tillfälliga omständigheter överskrids, föreslår fullmäktige en höjning om 1 400 milj. kr. till ett maximibelopp om 16 200 milj. kr. En sådan höjning medger att sedelomloppet rapportdagen före jul innevarande år ökar med ca 12,5 %.

Fullmäktige erinrar i detta sammanhang om att grundlagberedningen i sitt betänkande (SOU 1972: 15) Ny regeringsform Ny riksdagsordning med därtill hörande följdförfattningar (SOU 1972: 16) föreslagit att nuvarande grundlagsregel om skyldighet för riksbanken att inlösa sina sedlar med guld upphävs. Fullmäktige har i remissyttrande över beredningens betänkande tillstyrkt detta förslag och föreslagit vissa ytterligare härav föranledda ändringar i riksbankslagen. Sammantagna skulle dessa ändringar medföra att det sedan år 1948 tillämpade systemet, innebärande att sedelutgivningsrätten maximeras genom särskild lagstiftning, ej vidare skulle behöva upprätthållas. Det nuvarande systemet får alltså antas komma att bestå endast i ytterligare ett par år i avbi-

dan på lagstiftningsåtgärder i anledning av grundlagberedningens förslag.

Efter remiss har yttrande över riksbanksfullmäktiges framställning avgetts av *fullmäktige i riksgäldskontoret*, som inte haft något att erinra mot bifall till förslaget.

Departementschefen

I fråga om riksbankens rätt att ge ut sedlar gäller f. n. — i stället för riksbankslagens motsvarande bestämmelser — lagen (1972: 137) med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning. Dessa bestämmelser innebär bl. a. att riksbanken får ge ut sedlar till ett belopp av högst 14,8 miljarder kronor. 1972 års lag, som gäller till utgången av juni 1973, har liksom den föregående lagstiftningen på området tillkommit som ett provisorium.

Riksbanksfullmäktige har hemställt om förlängning av den provisoriska lagstiftningen under ytterligare ett år. Riksgäldsfullmäktige har inte haft något att erinra mot förslaget. Även jag biträder detta.

Samtidigt har riksbanksfullmäktige föreslagit en höjning av maximibeloppet för sedelutgivningen från nuvarande 14,8 till 16,2 miljarder kronor. Enligt uppgift från riksbanken utgjorde beloppet utelöpande sedlar vid utgången av år 1972 13 925 milj. kr. Det högsta beloppet under nämnda år redovisades per den 22 december och utgjorde 14 401 milj. kr.

Enligt riksbanksfullmäktiges uppfattning bör en höjning av maximibeloppet för sedelutgivningsrätten ske med beaktande av den genomsnittliga höjning som inträffade under det närmast föregående året och för att med säker marginal undvika att fastställt maximibelopp på grund av tillfälliga omständigheter överskrids. Ett godtagande av fullmäktiges förslag att höja maximibeloppet till 16 200 milj. kr. skulle innebära möjlighet att öka sedelomloppet rapportdagen närmast före jul 1973, vilken dag sedelomloppet regelmässigt är som högst, med ca 12,5 %. Jag har ingen erinran mot förslaget och förordar att bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning under tiden den 1 juli 1973—den 30 juni 1974 meddelas genom särskild lag i överensstämmelse med 1972 års lag i ämnet men med den jämkningen att maximibeloppet för sedelutgivningen höjs till 16,2 miljarder kronor.

Vad slutligen angår riksbankens skyldighet att vid anfordran lösa in utgivna sedlar med guld efter deras lydelse biträder jag riksbanksfullmäktiges förslag om befrielse från denna skyldighet för tiden den 1 juli 1973—den 30 juni 1974. Det sedvanliga medgivandet för riksbanken att åter uppta sedelinlösningen, om förhållandena föranleder till det, saknar numera praktisk betydelse och bör därför inte vidare lämnas.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

dels antaga inom finansdepartementet upprättat förslag till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning,

dels medge, att riksbanken för tiden den 1 juli 1973—den 30 juni 1974 fritas från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnel Anderson